

Människans behov av fiktion

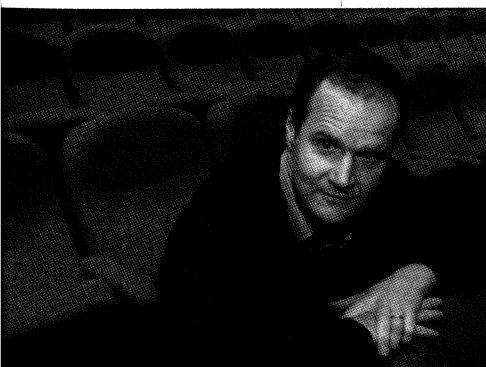
Den rörliga bildens förmåga att beröra människan på djupet

TOMAS AXELSON, TD, universitetslektor i religionsvetenskap med medieinriktning vid Högskolan Dalarna. Verksam som forskare i gränslandet mellan religion och medier, inom ramen för forskningsmiljön Visuell kultur vid Högskolan Dalarna. Medförfattare till antologin *Film och religion* (2005). Disputerade 2008 med avhandlingen *Film och mening vid Uppsala universitet*. Aktuell med "Rörliga bilder, självreflektion och moralisk mening", ett kapitel i Jenny Berglund och Gunilla Gunner (red.) *Barn i religionernas värld* (2011). Forskar under 2011–2013 med bidrag från Vetenskapsrådet i projektet "Filmengagemang och självets utopiska reflexivitet – om den rörliga bildens förmåga att beröra människan på djupet".

Människan är en produkt av samhället, dess konventioner, normer och värderingar, samtidigt som varje individ transcenderar det redan givna genom att personligt utforma ett unikt individuellt menings-system (Berger & Luckmann 1979). Som religionssociolog med inriktning mot medier ställer jag frågan om vilka slags "texter" som idag utgör grundläggande byggstenar för människors konstruktion av verklighetsuppfattning. Om människan för två hundra år sedan levde med det tryckta ordet som bibel, katekes, psalmböcker kombinerat med populära pamfletter av olika slag som resurser för sitt tänkande så lever hon idag i ett betydligt mer medierat och bildbaserat symboliskt universum.

Bildteoretikern W.J.T. Mitchell gör gällande att vår kultur alltmer domineras av bilders budskap, "the pictorial turn" (Mitchell 2005). I denna visuella vändning menar teologen Sigurd Bergmann att villkoren för seendet som kunskapsform förändras kontinuerligt genom dominansen av ett ökande massmedierat flöde av bilder (Bergmann 2003). Men *hur* hanterar människor i det senmoderna samhället flödet av bilder som omger henne? Och lite mer specifikt avgränsat, hur kan man betrakta människors bruk av film som kulturell resurs för reflektioner och grundläggande livsfrågor?

Filmforskare konstaterar att vi ser mer film än någonsin i Sverige, cirka fem gånger mer film idag än för femtio år sedan (Hedling & Wallengren 2006). Publikforskning under senare år visar på vilket sätt filmkonsumtion både kan vara underhållning men också ha förmågan att beröra processer relaterade till livsåskådning och självförståelse (Jerslev 2006, Axelson 2008a, Klinger 2008).

Vissa empiriska studier har orienterat sig mot filmpublikens egna formuleringar av vad som varit absorberande i samband med filmupplevelser (Danielsson 2006, Marsh 2004, Axelsson 2008a, Orést 2009). I min empiriska studie, *Film och mening: En receptionsstudie om spelfilm, filmpublik och existentiella frågor*, så presenterar jag ett resultat som pekar på att spelfilm kan vara en impuls i en självreflexiv process för bearbetning av existentiella frågor. Det finns exempel i min intervjustudie där människor beskriver hur andra kommunikationsvägar är stängda, och där en stark filmupplevelse till och med kunde bli en mycket viktig resurs för gestaltningen av ett specifikt moraliskt dilemma eller för mer allmänna tankar om ansvar för medmänniskan, formulerandet av en livsuppgift och för upplevelsen av mening (Axelsson 2008a).

Andra empiriska studier har analyserat filmupplevelser ur ett socialt perspektiv och behovet av att *dela* sina filmupplevelser med andra. Det finns undersökningar som pekar i riktning mot att detta verkar vara viktigt för en stor grupp filmbrukare, att man gemensamt med andra får göra en filmupplevelse som en del av en social händelse (Jerslev 2006). En mindre grupp anger att en stark filmupplevelse kan vara så personlig och överväldigande att upplevelsen blir svår att dela med andra. Denna grupp tycks ställa sig avvaktande till att delta i ett socialt sammanhang efter filmupplevelsen. "[T]hey... want their experience to remain private" (Jerslev 2006:219). Intrycket är dock att det sociala delandet av filmupplevelser är en viktig faktor för människor. Detta förstärks också av det ökande antalet filmfestivaler i Sverige, och ett växande antal sammanhang där utrymme ges för samtal och gemensamma reflektioner om sam-

hället och livet utifrån filmupplevelser (Axelsson 2008b).

Trots att ett antal empiriska studier har gjorts inom området fiktionsfilm och meningsskapande så måste ändå fältet betraktas som underutvecklat. Hur ser till exempel relationen ut mellan upplevelsen av fiktion och mobilisering av publikens politiska sentiment och tankar om sitt eget ansvar som samhällsmedborgare? Den irländske forskaren Pat Brereton hävdar att film bidragit till ett ekologiskt paradigm som enligt Brereton långsamt växer sig allt starkare hos den europeiska allmänheten (Brereton 2005). En brittisk studie analyserade sambandet mellan fiktionsfilm och människors föreställningar om klimatförändringar och på vilket sätt människor gjorde explicita eller implicita kopplingar mellan filmupplevelser och sin egen samhällssituation (Lowe et al. 2006). Resultatet var motsägelsefullt då publikstudien i fråga kunde visa hur publiken både emotionellt och kognitivt aktiverades genom en påkostad dramatisering, samtidigt som en fikcionalisering i klassisk Hollywoodtappning också bidrog till att skapa förvirring kunskapsmässigt, då publiken hade svårt att avgöra var gränsen gick mellan fakta och fiktion (Axelsson 2010).

Många studier kretsar kring etablerade politiska frågeställningar och filmatiseringar men de mer grundläggande ställningstagandena har i lite utsträckning undersökts. Det är således relativt få forskare som på empirisk grund har problematiserat människors bruk av filmer som en kulturell resurs för reflektioner och samtal om grundläggande livsfrågor. Det finns ett behov av breddad kunskap om relationen mellan den rörliga bilden och människors syn på sig själva, det egna livet och individens upplevelse av att ingå

i ett samhälleligt sammanhang (Axelson 2010).

FILM SOM "DEN ANDLIGA AUTOMATEN"

Sergei Eisenstein reflekterar över filmmediets förmåga att kommunicera abstrakta sammanhang och intellektuella processer som skapar en mening som går utöver bildmontagets konkreta beståndsdelar. "Filmen [...] kombinerar korta avbildande tagningar, som i möjligaste mån är entydiga och betydelseneutrala, till meningsfulla kontexter och serier" (Eisenstein 1929:79). Han menar att film söker "maximal lakonism i den visuella framställningen av abstrakta begrepp" (Eisenstein 1929:80). Filmteoretikern Gilles Deleuze kallar filmen "den andliga automaten" på grund av dess förmåga att konfrontera gängse tankemönster (Lundemo 2004).

Detta perspektiv kan bidra med förståelse för hur idéinnehåll konstrueras genom den rörliga bildens narrativa retorik. Förmedlandet av idéinnehåll genom bilder är en tät kommunikationsform som i ett ögonblick appellerar till många olika funktioner i människans uppfattningsförmåga (Mitchell 2005, Kjeldsen 2008, Kress 2010). Retorikteoretikern Jens Elmelund Kjeldsen menar att visuella budskap har kapacitet att rymma en ström av upplysningar och känslor på ett sammanpressat och omedelbart sätt som varken tal eller skrift förmår och som skapar en information som är dubbelt retorisk för-tätad av både pathos och logos. Visuell retorik använder visuella och auditiva stimuli och hämtar en respons från mottagaren genom att aktualisera existerande och djupt liggande känslor. Kjeldsen reso-

nerar om visuell retorik som att den i lyckade stunder lyckas slå an ett ackord som får en genklang hos publiken, *the responding chord*. "Istället för att tvinga in budskapet i mottagaren försöker det hämta respons från mottagaren" (Kjeldsen 2008:311 ff).

Det finns i detta sammanhang ett intressant närmande mellan neurologisk forskning och bildteori med ett växande intresse för bildens roll för människan i det forskningsfält som handlar om människans medvetande och jagkonstruktion. En neuropsykologisk forskare som Antonio R. Damasio kallar till exempel människans medvetande och visualiseringsförmåga för "hjärnans biograf" (Damasio 2002). Detta neurovetenskapliga forskningsintresse för medvetandets förmåga att arbeta med inre visualiseringar har beröringspunkter med frågan om upplevelsen och tolkningen av film och rörliga bilder (Grodal 1997, Ware 2008). I sin mest basala mening handlar det om hjärnans förmåga att visuellt tolka relationen till omvärldens objekt genom konstruktionen av komplexa kognitiva strukturer,

...whereby links are formed between active visual patterns derived from the visual image on the retina scene information and information relating to non-visual stored meaning (Ware 2008:115).

Hur kan en religionssociolog vara intresserad av detta? Det hänger samman med "seendets autonomi och mysterium" som Bergmann benämner det (2003:25). Bilderna, som sinnliga artefakter i det yttre, aktiverar inre processer hos människan, där mötet mellan bilden och seendet, väver samman sinnlighet och mening, åskådlighet och betydelse. Religionsbeteendevetenskaplig forskningstradition har då och

då inspirerats av kognitionspsykologisk teori för att försöka förstå förutsättningarna för människans djupare existentiella upplevelser. Ett varseblivningspsykologiskt tolkningsparadigm utvecklades av exempelvis Hjalmar Sundén för att förklara hur grundläggande helhetsbilder av världen anteciperas och omstruktureras (Sundén 1959).

INRE OCH YTTRE EXISTENSRUM

Religionspsykologen Nils G. Holms begreppsbildning är intressant för en bättre förståelse för människors bruk av fiktion, då hans perspektiv inkluderar ett samspel mellan individens inre dynamik och den omgivande kulturella sfären. Holm formulerar en relation mellan det "inre" respektive det "yttre existensrummet" (Holm 1997:36). Han understryker hur den omgivande kulturen är något som generationers erfarenhet under tidernas gång externaliserat i det yttre existensrummet, som "en kollektiv bearbetning på symbolplanet av centrala motiv i det inre existensrummet hos människan" (Holm 1997:38). Detta religionspsykologiska perspektiv är nära besläktat med ett psykodynamiskt synsätt där objektrelations-teoretiker har utvecklat teorier om hur individen bearbetar sitt inre genom externaliseringar i yttre symboler, så kallade övergångsobjekt (Winnicott 1981). Ursprungligen en teori för barnets känslomässiga utveckling har detta kommit att kasta ett förklarande ljus även över den fullvuxna människans behov och bruk av konst, kultur och fiktion. Människan återkommer ständigt till detta symboliska område där verksamma tecken förmår erbjuda djupare meningsupplevelser.

The symbolic quality of such objects participates in the realm of illusion, where there is a blend of external reality and subjective attributions that result in meaning (St Clair 1994:14).

Empiriska studier om individers bruk av fiktion på TV illustrerar dessa teorier där TV-tittaren uttrycker tillfredsställelsen av att slappna av och försjunka i fiktionen, "relax the brain" och "watch with a smile" (Höijer 1998:78). Publiken nyttjar fantasins värld som ett övergångsområde. "[R]est your eyes and devote yourself to a world of imagination" (Höijer 1998:78). Ett fenomen som också kan bekräftas av ett antal empiriska studier om filmpublikens starka engagemang i sina favoritkaraktärer (Jerslev 2006, Klinger 2008, Axelson 2008a, 2009). Olika slags film, både sofistikerad konstfilm och Hollywoodfilmens bredare produktioner, kan således fungera som ett *övergångsområde för publiken*, för en lek med symboler, känslor och tankar.

En naturlig och preverbal förekomst av berättande kan mycket väl vara anledningen till varför vi började skapa dramatik och slutligen även böcker och varför en stor del av mänskligheten idag är som tokiga i filmer och TV (Damasio 2002:217).

Berättelsen inbjuder på ett särskilt effektivt sätt till identifikation och identitetsskapande (Axelson, 2011). Det som man i vanligt tal menar med en identitet är förknippat med uppfattningen om en beständig samling unika fakta och typiska sätt att vara som vi menar är kännetecknande för en viss individ.

Denna aspekt av människans medvetande kallar Damasio för det *självbiografiska jaget*, genom vilket människan systematiserar minnesbilder och fakta till en något så när sammanhängande helhet, en grundläggande berättelse, om var och

när man föddes, vilket kön man föddes till, vad man tycker bra och illa om, konfliktmönster, vad man heter, m.m. Varje människa formar på det sättet en fungerande berättelse om sig själv – en *personlig myt*.

What is a personal myth? First and foremost, it is a special kind of story that each of us naturally constructs to bring together the different parts of ourselves and our lives into a purposeful and convincing whole (McAdams 1993: 12).

Genom personliga myter skapar vi en föreställning oss själva som förmår fånga upp ett helhetsmönster som integrerar vårt personliga förgångna med våra minnen, det upplevda nuet, liksom en förväntad framtid.

DET UTSTRÄCKTA SJÄLVET I FANTASINS VÄRLDAR

Det finns goda skäl som talar för att filmupplevelser stimulerar till den sortens självreflektion och bidrar till konstruktionen av en sammanhållen jagupplevelse (Axelson 2008a, 2009, 2011, Vaage 2008, 2009). Socialpsykologen Thomas Johansson, gör en distinktion mellan i huvudsak tre olika typer av reflexivitet som alla hänger samman. För det första en instrumentell reflexivitet, där individen reflekterar över hur saker och ting hänger ihop i samhället. Utöver det, en normativ reflexivitet som handlar om att kunna agera på rätt sätt och hålla sig inom de moraliska ramar som individen anser viktiga samt slutligen en utopisk reflexivitet, där Jo-

hansson lyfter fram mediernas fantasivärldar och alla de möjligheter som finns för människor att föreställa sig alternativa mänskliga sammanhang och samhällsvillkor (Johansson 2002:48f). Johansson pekar på den ökande medialiseringen av samhället som bidrar till att skapa en emotionell och social ram kring vardagslivet. Johansson understryker hur mediernas imaginära världar erbjuder ett utrymme för det utsträckta självet och den utopiska reflexiviteten, en tankeprocess som i huvudsak pekar framåt och där tankar om "alternativa livsstilar och levnads-sätt" formuleras (Johansson 2002:174).

Detta område i människans liv har alltid utgjort ett område för nydanande formuleringar och visioner om andra sätt att vara människa på och mediernas fiktiva världar med en aldrig sinande ström av berättelser tycks fungera utmärkt som ett dynamiskt övergångsområde i vardagen där människan ger sig möjligheter att transcendera och transformera sig själv (Turner 1974, Winnicott 1981, Johansson 2002, Vaage 2008).

Den norska filmforskaren Magrethe Vaage (2008) lyfter fram filmens bidrag till människors transformation av sin självbild. Vaage understryker betydelsen av emotionell och empatisk inlevelse i filmupplevelser och hon efterlyser empiriska publikstudier som kan illustrera hur det går till när människor brukar fiktion som stimulerar "self-reflexive engagement" (Vaage 2009:167). Hon använder sig av begreppsparet "transportation" och "transformation" för att beteckna den rörelse som filmåskådaren kan tänkas göra mellan berättelsen i ett fiktivt filmiskt universum och det egna verkliga livet.

The transition from fictional engagement to self-reflection is characterized by a change from

being *transported* into the fictional world to an experience of the fictional world also contributing to a potential *transformation* of the real self (Vaage 2009:167).

Hon saknar dock empiriska undersökningar som kan ge mer kött på benen om hur detta går till och efterlyser sådana forskningsinitiativ. "I hope these theoretical suggestions will facilitate further empirical research on this important aspect of film engagement" (Vaage 2009:174). I min forskning om film och existentiella frågor illustrerar jag empiriskt vissa dimensioner som Vaage efterlyser, bl.a. vilken funktion upplevelsen av starka filmupplevelser kan ha för publiken. Favoritgestalter och filmiska förebilder på vita duken samspelar med självbilsrelaterade processer på ett mycket personligt sätt. En konstnärlig impuls – en film – kan fungera som en resurs för förändring och utveckling av frågor som har hög personlig relevans, knuten till individens personliga värderingssystem och centrala föreställningar om det egna jaget, dvs. *den mentala självrepresentationen*, där individens föreställningar om sitt moraliska handlande konstrueras i en process som knyter samman medierade yttre representationer och kognitiva inre representationer (Axelson 2008a).

Empiriska resultat av detta slag kan också vidareutveckla Antony Giddens syn på självets projekt och skapandet av ett personligt trossystem och en sammanhängande och ständigt reviderad biografisk berättelse (Giddens 1997). Detta blir synligt i min forskning om människors upplevelse av favoritfilmer och hur dessa utgör resurser för självförståelsen och konstruktionen av en *föränderlig* jaguppfattning. Film kan med andra ord tillhandahålla symboliskt material som griper in i självschematiska föreställningar, inte bara

existerande föreställningar om det typiska för det egna jaget utan också möjliga komponenter om den man önskar vara, som ideal i den egna självbilden (Axelson 2008a).

VÄRDEFRAGMENTISERING OCH INDIVIDUALISERING

Religionsfilosofen Carl-Reinhold Bräkenhielm problematiserar något han kallar samtidens avmoralisering och värdefragmentisering som något som är typiskt för det västerländska samhället där nutidsmänniskan i mångt och mycket saknar ett stöd i ett gemensamt värdemönster (Bräkenhielm 2008). Den amerikanske religionssociologen Wade Clark Roof pekar visserligen på en tilltagande individualisering av värderingsstrukturerna i samhället med ett ökat subjektivt livsåskådningssmässigt sökande men att detta trots allt inte stannar vid ett inåtvänt navelskådande utan kan också förstås som ett sökande efter djupare personlig mening och ett större samhälleligt ansvarstagande (Roof 1999). Johanssons slutsats om hur sammanflätad den instrumentella reflexiviteten är med den normativa och utopiska är relevant i detta sammanhang (Johansson 2002).

MORALISKA IDEAL GENOM RÖRLIGA BILDER

Filmen som konstform har en förmåga att beröra starka känslor (Jerslev 2006). Relationen mellan emotioner och kognitioner vid filmreception är komplex materia (Grodal 1997, Gaut 1999, Marsh 2004). För att kunna reflektera mer utförligt om vad det är i film och rörliga bilder som

kan sätta igång tankar om livsfrågor på en existentiell nivå, dvs. ha förmågan att beröra människan på djupet, behövs en rad olika teoretiska perspektiv. Filmvetaren Janet Staiger pläderar för en orientering som ibland fokuserar den sociala kontexten och ibland tar fasta på individens inre tolkningsprocesser, som hon menar måste förstås både ur ett kognitivt och emotionellt perspektiv (Staiger 1992:62). Inte minst mer utvecklade perspektiv med vilka man analysera relationen mellan affekter och kognitiva föreställningar behövs för att bättre kunna förstå på vilket sätt filmiska representationer har personlig relevans för filmpubliken (Frijda & Masquita 2002).

Ett aktuellt empiriskt exempel från ett pågående forskningsprojekt visade att filmpublikens upplevelse av mening i samband med film i överraskande grad relaterade till det som de två amerikanska psykologerna hade betecknat som "sad films". Oliver och Hartmann upptäckte att vid en djupare analys av publikens filmupplevelser handlade det ofta om en kombination av två motstridiga känslor; "sad and happy". Sorgliga filmer skapar inte enbart nedstämdhet, "they also appear to elicit feelings of happiness, joy, or even hopefulness" (Oliver & Hartmann 2010:142). Empiriska exempel av detta slag pekar på det mycket komplexa spelet mellan känslor och tankar – affekter och kognitioner – relaterat till individens helhetstolkning av mening i filmupplevelsen.

Jag menar att filmupplevelser och människors samtal om filmupplevelser kan bidra till att skapa ett språk för etiska frågor i en alltmer visuellt orienterad samtid. Min utgångspunkt är att fiktionsfilm i en ökande utsträckning utgör ett underlag för människors reflektioner om moraliska

The Telegraph, 27 april 2011. <http://www.telegraph.co.uk/culture/film/film-news/5388334/Cinema-audiences-boom-as-people-look-to-escape-recession.html>

dilemman liksom om etiska vägval i livet. Filmer hjälper till att bygga upp en repertoar av berättelser – en "image-bank" – för kritiska livssituationer. Fiktionsfilmer kan på det sättet utgöra en viktig kulturell sfär för bearbetning av livsfrågor. Film kan med detta perspektiv – för olika människor och i olika grad – komplettera den roll och livstolkande funktion som andra kulturella uttryck etablerat i vårt samhälle, som konsten, musiken och litteraturen.

REFERENSER

- Axelson, Tomas, 2008a. *Film och mening: En receptionsstudie om spelfilm, filmpublik och existentiella frågor*. Diss. Acta Universitatis Upsaliensis. Psychologia et Sociologica Religionum 21.
- Axelson, Tomas, 2008b. "Samtal om film i en framväxande bildepok", i Larsson, Mikael (red.), *Kultur och kyrka*. Stockholm: Verbum.
- Axelson, Tomas, 2009. "Kärleksmatrisen på vita duken: Drömmar och desillusioner", i Lindfelt, Mikael & Gustafsson Lundberg, Johanna (red.), *Kärlekens förändrade landskap: Teologi om samlevnad*. Stockholm: Verbum.
- Axelson, Tomas, 2010. "Klimatförändringar på vita duken – passiviserande underhållning eller mobilisering?", i *Nordicom Information*. Göteborg: Nordicom.
- Axelson, Tomas, under utgivning 2011. "Rörliga bilder, självreflektion och moralisk mening", i Berglund, Jenny & Gunner, Gunilla (red.), *Barn i religionernas värld*. Stockholm: Liber.
- Axelson, Tomas & Sigurdson, Ola, 2005. *Film och religion: Livstolkning på vita duken*. Örebro: Cordia förlag.
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas, 1979. *Kunskapssociologi*. Helsingborg: Wahlström & Widstrand.
- Bergmann, Sigurd, 2003. *I begynnelsen är bilden: En befriande bild-konst-kultur-teologi*. Stockholm: Proprius.
- Brereton, Pat, 2005. *Hollywood Utopia: Ecology in Contemporary American Cinema*. Bristol: Intellect Books.
- Bråkenhielm, Carl Reinhold, 2008. *Filosofiska åskådningar*. Uppsala: Universitetsstryckeriet (provupplaga).

- Danielsson, Jonas, 2006. *Skräckskönt: Om kärleken till groteska filmer*. Diss. Umeå: Umeå universitet.
- Damasio, Antonio R., 2002. *Känslan av att leva: Kroppens och känslornas betydelse för medvetenheten*. Stockholm: Natur och kultur.
- Eisenstein, Sergei, 1929. "Bortom filmbilden", i Lundemo, Trond (red.), *Konst och film: D. 1, Texter före 1970*. Stockholm: Raster.
- Gaut, Berys, 1999. "Identification and Emotion in Narrative Film", in Platinga, Carl & Smith, Greg M. (red.), *Passionate Views: Film, Cognition, and Emotion*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Giddens, Anthony, 1999. *Modernitet och självvidenitet: Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Grodal, Torben, 1997. *Moving Pictures: A New Theory of Film, Genres, Feelings, and Cognition*. Oxford: Oxford University Press.
- Hedling, Erik & Wallengren, Ann-Kristin (red.), 2006. *Solskenslandet: Svensk film på 2000-talet*. Stockholm: Atlantis.
- Holm, Nils G., 1997. *Människans symboliska verklighetsbygge: En psykofenomenologisk studie*. Åbo: Religionsvetenskapliga skrifter nr 40.
- Höijer, Birgitta, 1998. "Cognitive and psychodynamic perspectives on reception of television narration", in Höijer, Birgitta & Werner, Anita (eds.), *Cultural Cognition*. Göteborg: Nordicom.
- Jerslev, Ann, 2006. "Sacred viewing: Emotional responses to *The Lord of the Rings*", in Mathijs, Ernest (ed.), *The Lord of the Rings: Popular Culture in Global Context*. London: Wallflower Press.
- Johansson, Thomas, 2002. *Bilder av självet: Vardagslivets förändring i det senmoderna samhället*. Stockholm: Natur och kultur.
- Kjeldsen, Jens Elmélund, 2008. *Retorik idag: Introduktion till modern retorikteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Klinger, Barbara, 2008. "What do female fans want? Blockbusters, *The Return of the King* and U.S. audiences", in Barker, Martin & Mathijs, Ernest (eds.), *Watching the Lord of the Rings: Tolkien's World Audiences*. New York: Peter Lang Publishing.
- Kress, Gunther R., 2010. *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. London: Routledge.
- Lowe, Thomas et al., 2006. "Does tomorrow ever come? Disaster narrative and public perceptions of climate change". (Elektronisk) *Public Understanding of Science* vol. 15, pp. 435–457. Tillgänglig: Sage Publications, <http://pus.sagepub.com>. 6 november 2008.
- Lundemo, Trond (red.), 2004. *Konst och film: D. 1, Texter före 1970*. Stockholm: Raster.
- McAdams, Dan P., 1993. *The Stories We Live By: Personal Myths and the Making of the Self*. New York: Guilford Press.
- Marsh, Clive, 2004. *Cinema and Sentiment: Film's Challenge to Theology*. Bletchley: Paternoster Press.
- Mitchell, W.J. Thomas, 2005. *What Do Pictures Want?: The Lives and Loves of Images*. Chicago: University of Chicago Press.
- Oliver, Mary Beth & Hartmann, Tilo, 2010. "Exploring the role of meaningful experiences in users' appreciation of good movies", in *Projections: The Journal for Movies and Mind*, Volume 4, Issue 2:128–150.
- Orést, Febe, 2009. *Ondska – individuell och kulturell projektion: Filmupplevelser analyserade enligt den analytiska psykologin*. Diss. Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Roof, Wade Clark, 1999. *Spiritual Marketplace: Baby Boomers and the Remaking of American Religion*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Staiger, Janet, 1992. *Interpreting films: studies in the historical reception of American cinema*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- St. Clair, Michael, 1994. *Human Relationship and the Experience of God: Object Relations and Religion*. New York: Paulist Press.
- Sundén, Hjalmar, 1959. *Religionen och rollerna: Ett psykologiskt studium av fromheten*. Stockholm: Diakonistyrelsen.
- Vaage, Margrethe Bruun, 2008. *Seeing is Feeling: The Function of Empathy for the Spectator of Fiction Film*. Diss. Oslo: University of Oslo.
- Vaage, Margrethe Bruun, 2009. "Self-reflection: Beyond conventional fiction film engagement", in *Nordicom Review*, Volume 30, number 2. Göteborg: Nordicom.
- Ware, Colin, 2008. *Visual Thinking for Design*. Burlington, Mass.: Morgan Kaufmann.
- Winnicott, Donald, 1981. *Lek och verklighet*. Stockholm: Natur och kultur.
- Woodhead, Linda & Heelas, Paul (eds.), 2000. *Religion in Modern Times: An Interpretive Anthology*. Malden, Mass.: Blackwell.

SUMMARY

Our Need for Fiction

The Human Mind Touched by Moving Images

(Människans behov av fiktion)

*Den rörliga bildens förmåga att beröra
människan på djupet)*

This article is analyzing how people in late modern society characterized by de-traditionalization and individualization, use moving images as a cultural resource for the construction of meaningful subjective world views. The article makes use of empirical data to illustrate and theoretically develop perspectives on how the audience uses fiction film in every-day life to elicit self-reflection and how film engagement is interconnected to spectator's creation of self images (Giddens 1991, Axelson 2008, Vaage 2009a), but also how cinematic experiences could be a resource for the spectators' construction of more profound and long-

lasting ideas of being part of a moral community (Brereton 2005, Jerslev 2006, Klinger 2008, Vaage 2009b). Some empirical findings support a conclusion that moving images create a transitional space for the human mind helping the individual with an ongoing process of *transforming* the self, dealing with who you actually are, and who you want to become (Axelson 2008, Vaage 2009b). Other case studies show how the audience experience meaning in watching films, providing insights about meaning in life and general lessons of life value (Oliver & Hartmann 2010).

Keywords: world views, the reflexive self, extended self, utopian reflexivity, visual culture, film viewing, meaning-making.

Tomas Axelson, TD, assistant professor in religious studies/media and communication, School of Humanities and Media, Dalarna University, Falun, Sweden.